

MUHASEBEDE İHTİYATLILIK KAVRAMI VE İMKB SİNAİ ENDEKSİNDE İŞLEM GÖREN İŞLETMELERDE İHTİYATLILIK ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

*Prof.Dr.Durmuş ACAR**

*Okt.Dr.Ahmet AKTÜRK***

Özet

Muhasebe uygulamalarını etkileyen önemli kavramlardan biri olan ve kurumsal yönetimde azımsanmayacak bir öneme sahip olan ihtiyatlılık, finansal tablolarda sunulan bilgilerin ve dolayısıyla işletmelerin güvenilirliğini önemli ölçüde etkilemektedir. İşletmelerin ihtiyatlılıkla ilgili uygulamaları terk ederek karşılaştığı risklere finansal tablolarında yeterince yer vermemesi sosyal sorumluluk anlayışına da tamamen aykırıdır. Yatırımcılar tarafından ulaşılan bilgilerin yanıltıcı olması bilginin çok rahat paylaşıldığı günümüzde, işletmeler açısından çözümü kolay olmayacak sorunlar ortaya çıkarabilmektedir. Çalışmada, yatay kesitsel regresyon analizi yöntemi kullanılarak İMKB sınaî endeksinin ihtiyatlı olup olmadığının test edilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda 48 işletmeye ilişkin yatay kesitsel bir araştırma yapılmış ve işletmelerde ihtiyatlı uygulamaların olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İhtiyatlılık, Muhasebe Standartları, Yatay Kesitsel Regresyon

Bu çalışma Ahmet Aktürk'ün Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, "Muhasebede İhtiyatlılık Kavramı ve İMKB Ulusal Sınaî Endeksinde İşlem Gören İşletmeler Üzerine Bir Araştırma" konulu doktora tezine dayanmaktadır.

* Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF İşletme Bölümü Muhasebe-Finansman Anabilim Dalı

** Süleyman Demirel Üniversitesi, Keçiborlu MYO, İktisadi ve İdari Programlar

1. GİRİŞ

Son yıllarda özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen muhasebe skandalları, muhasebe sistemlerine olan güvenin sarsılmasına neden olmuştur. Kurumsal yönetim anlayışının hakim olduğu, gelişmiş bir piyasa mekanizmasına sahip olduğu ve muhasebe standartlarının iyi uygulandığı düşünülen ABD'de dahi muhasebe skandallarıyla karşılaşılması, genel olarak piyasalarda güven bunalımı meydana getirmiştir. ABD'den başlayan bu güven bunalımı, zaman içerisinde diğer piyasaları da etkilemiş ve birçok piyasada önemli değişikliklerin yapılmasını zorunlu hale getirmiştir.

Günümüze dek yapılan değişikliklerin başında finansal raporlama standartlarında tekdüzeliğin sağlanması ve kurumsal yönetim anlayışının yaygınlaştırılması çabaları gelmektedir. Bu iki önemli adım ile piyasalara olan güvenin geri kazanılması ve bundan sonra benzer olayların tekrar yaşanmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Gelişmekte olan bir sermaye piyasasına sahip Türkiye'de, bu değişim dalgasından etkilenmiştir. Karşılaştırılabilir, güvenilir, ihtiyaca uygun ve anlaşılabilir tabloların hazırlanmasını sağlamak amacıyla, 2005 yılı itibariyle İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören işletmelere finansal tablolarını Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile uyumlu bir şekilde hazırlama yükümlülüğü getirilmiştir. Yine kurumsal yönetim alanında uluslararası piyasalarla uyumlu bir şekilde düzenlemeler yapılmıştır. Sermaye Piyasası Kurulu 2003 yılında kurumsal yönetim ilkelerini belirlenmiş ve İMKB'de kurumsal yönetim endeksi oluşturulmuştur.

Muhasebe uygulamalarını en çok etkileyen ve kurumsal yönetim anlayışının da önemli bir unsuru olan ihtiyatlılık ise bu çabalar içinde kendine önemli bir yer edinmiştir. Özellikle son otuz yılda muhasebe uygulamalarının genel olarak ihtiyatlılık kavramı çerçevesinde gerçekleştiği görülmektedir.¹

İhtiyatlılık kavramı muhasebenin temel kavramları içinde muhasebe uygulamalarını en çok etkileyen kavramlardan biri haline

¹ Ross L. WATTS, "Conservatism in Accounting", *Simon School of Business Working Paper*, Sayı: FR 02-21, 2002, s.1

gelmiştir.² Çünkü ihtiyatlı uygulamaların terk edilerek finansal tablolarda yanlış bilgiler verilmesi sosyal sorumluluk anlayışına tamamen aykırıdır. Bilginin çok rahat paylaşıldığı günümüzde, bu yanlış bilgileri esas alarak karar veren çıkar grupları (Devlet, Yatırımcılar, Kredi Kuruluşları, Çalışanlar vb.) ile işletmeler arasında çözümü kolay olmayacak sorunlar ortaya çıkacaktır. Diğer yandan sosyal sorumluluk anlayışına sahip olan ve etik kurallara uygun davranan işletmelerin uzun vadede piyasada kabul görmesi ve piyasa değerlerinin artması beklenmektedir. Dolayısıyla güvenilir ve başarılı bir işletmenin önemli özelliklerinden birisi de ihtiyatlı olmasıdır.

Çalışma; ilk bölümde konuya ilişkin literatür taraması, ikinci bölümde metodoloji, üçüncü bölümde araştırma bulguları son bölümde ise sonuç ve önerilere yer verilerek gerçekleştirilmiştir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

İhtiyatlılık kavramı yüzyıllar boyu muhasebe teorisini ve uygulamalarını etkilemiştir. 15. yüzyılın ilk dönemlerinde ticaret ortaklıklarına ait tarihsel kayıtlar ortaçağ Avrupa'sında muhasebenin ihtiyatlı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Savary'nin (1712) "Lower of Cost or Market Principle" isimli eseri bu konunun tartışıldığı ilk yazılı eserdir. Bu çalışmadan önceki gelir ve mülkiyet vergilerinin, hissedarların davalarının ve muhasebe düzenlemelerinin, muhasebenin ihtiyatlılığının kaynağını açıklamaları mümkün olmamıştır.³

İhtiyatlılık kavramı, 20. yüzyılın başlarından itibaren de muhasebe uygulamalarına ilişkin öncelikli ve etkili eğilimlerden biri olmuştur. Bununla birlikte, bu kavram resmi kurumlarca düzenlenmiş muhasebe standartlarında ve muhasebe literatüründe uzun zaman prensip veya standart ifadeleri yerine bir eğilim olarak adlandırılmıştır. Bu kavram, günümüzde çoğu sanayileşmiş ülkenin,

² Robert R. STERLING, "The Theory of Measurement of Enterprise Income", *Lawrance, Kansas Üniversitesi Yayınları*, Kansas, 1970, s.256

³ Sudipta BASU, "The Conservatism Principle and The Asymmetric Timeliness of Earnings", *Journal of Accounting and Economics*, Sayı 24, 1997, s.8

muhasebe standartlarında ve uygulamalarında önemli bir yere sahiptir.⁴

Muhasebe literatüründe ihtiyatlılık kavramı, muhasebeye ilişkin işlem ve olaylarda çeşitli alternatiflerin olması durumunda, daha az iyimser olanın tercih edilmesi gerektiği şeklinde yer almaktadır. Geleneksel bir deyim ile kavram “kârları dikkate alma fakat bütün zararları dikkate al” ifadesiyle tanımlanabilir. Bu kavram gereği, günümüze kadar nihai olmayan giderler ve muhtemel zararları da içine alan, ihtiyatlılık kavramı üzerine kurulu bir muhasebe süreci geliştirilmiştir.⁵

İhtiyatlılığa ilişkin literatürde yer alan diğer tanım ise şöyledir;

“İhtiyatlılık kavramı, kullanılacak raporlama tekniğine ilişkin tercih edilebilecek olan iki veya daha fazla seçenek üzerinde bir tereddüt olması durumunda, özsermaye sahipleri için daha az iyimser olan seçeneğin tercih edilmesini gerektirir.”⁶

İhtiyatlılık kavramının temelleri incelendiğinde ise, çeşitli taraflarla yapılan sözleşmelerin, muhasebe tarafından uzun zamandır kullanıldığı ve kavramın temellerini oluşturan önemli unsurlardan biri olduğu görülmektedir. Sözleşmeler, işletme performansının ve varlıkların net değerinin tespitine yönelik, taraflara zamanında bilgi verilmesini kolaylaştıran bir unsurdur.⁷

Yine ihtiyatlılığın temellerine ilişkin olarak hissedarların açabilecekleri davaları saymak mümkündür. Hissedarların açabileceği davaların azalmasını sağlamak amacıyla, işletme yöneticisi ve işletmeyi denetleyen kişi veya kurumlar ihtiyatlı davranmak

⁴ Z. Jun LIN, Feng CHEN, “Applicability of the Conservatism in China: Empirical Evidence”, *The International Journal of Accounting*, Sayı:34, No:4, 1999, s.517

⁵ Z. Jun LIN, Feng CHEN, *a.g.e.*, s.518

⁶ Dan GIVOLY, Carla HAYN, “The Changing Time-Series Properties of Earnings, Cash Flows and Accruals: Has Financial Reporting Become More Conservative?”, *Journal of Accounting and Economics*, Sayı: 29, 2000, s.291

⁷ Jinhan PAE, Dan THORNTON, Michael WELKER, “The Link Between Earnings Conservatism and Balance Sheet Conservatism”, *Queen's Üniversitesi Working Paper*, 2004, s.9

zorundadırlar. Dava edilme risklerine karşı sergilenen bu ihtiyatlı yaklaşım, iç kaynaklı ve savunma amaçlı bir davranıştır.⁸

Son olarak ise kurumsal düzenlemeleri, işletmeleri ihtiyatlı olmaya yönelten neden olarak göstermek mümkündür. Türkiye’de ihtiyatlılığa ilişkin kurumsal düzenlemelerin; Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan Vergi Usul Kanununda, Sermaye Piyasası Kanununda, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından hazırlanan Türkiye Finansal Raporlama Standartlarında, Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan Türk Ticaret Kanununda yer aldığı görülmektedir. Ayrıca tasarı halindeki yeni TTK çalışmalarında da ihtiyatlılığa ilişkin olarak TFRS’ye atıfta bulunmaktadır.⁹

İhtiyatlılığın tespitine yönelik istatistiksel araştırmalar incelendiğinde ise ABD’de Sudipta Basu (1997) tarafından yayımlanan çalışma ön plana çıkmaktadır. Basu araştırmasında hisse başına kar ile hisse senedi getirisi bağlantısından yola çıkarak kurulan bir model kullanmıştır. Bu ilişki daha önce Brooks, Elgers ve Lo tarafından ifade edilse de Basu regresyon yöntemini kullanarak bunu somutlaştırmıştır. Bu model ABD ve diğer ülkelerde genel kabul görmüş ve sonraki yıllarda birçok araştırmaya temel teşkil etmiştir. Feltham, Ohlson (1995, 1996) ve Beaver ve Ryan’da (2000) işletmenin piyasa değeri ile defter değeri arasındaki ilişkiden yola çıkarak kurdukları modelleri kullanmışlardır. Givoly ve Hayn (2000) ise finansal tablolardaki kazanç ile tahakkuklar arasındaki ilişkiye dayanarak kurulan modeli kullanmıştır.¹⁰

Sonraki yıllarda bu modeller temel alınarak çeşitli sektörlerde ve ülkelerde istatistiksel olarak ihtiyatlılığın tespitine yönelik bir çok araştırma yapılmıştır.

⁸ Uday CHANDRA, Charles WASLEY, Gregory WAYMIRE, “Income Conservatism in the U.S. Technology Sector”, *Rochester Üniversitesi Working Paper*, No: FR 04-01, 2004, s.3

⁹ Yeni TTK Tasarısı, www.tbmm.gov.tr/komisyon/ticaret_kanunu_tasarisi.htm, Madde 78, 19.02.2009

¹⁰ Ross L. WATTS, “Conservatism in Accounting Part II: Evidence and Research Opportunities”, *Accounting Horizons*, Sayı: 17, No:4, Aralık, 2003, s.290-291

3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI

İhtiyatlılık, kurumsal yönetim anlayışının ve muhasebe standartlarının önemli bir unsurudur. Bu öneme binaen İMKB ulusal sınaî endeksinde yer alan işletmelerin ihtiyatlı olup olmadıklarına yönelik bir araştırma yapılmıştır.

Araştırma kapsamına 2007 yılı sonu itibariyle Ulusal 100 içindeki 48 sınaî işletmesi alınmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

İhtiyatlılığın tespitine ilişkin olarak genel kabul görmüş ve yaygın olarak kullanılan hisse başına kâr ile hisse senedi getirisi arasındaki ilişkiden yola çıkarak işletmenin ihtiyatlılığı araştırılan yaklaşım tercih edilmiştir.

Bu model temel olarak; işletmenin ihtiyatlılık gereği, muhtemel gider ve zararları, muhtemel gelir ve kârı nazaran daha hızlı ve duyarlı bir şekilde finansal tablolarına yansıtacağı varsayımı üzerine kurulmuştur. İşletme muhtemel bir gider ve zarar ile karşılaşacağını öngördüğü zaman hemen bunu muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Bu durumda işletme yönetimi meydana gelebilecek bu olumsuz durumu finansal tablolar vasıtasıyla finansal bilgi kullanıcılarına aktarmış olacaktır. İşletme ihtiyatlı davranmadığında ve finansal bilgi kullanıcıları da başka kaynaklardan bu bilgiye ulaştığında, işletmenin piyasadaki görünümü ile finansal tablolarındaki görünümü arasında bir fark meydana gelecektir.¹¹

İşletmenin kesinleşmemiş gelir ve kârının yine ihtiyatlılık gereği muhasebeleştirilmemesi gerekmektedir. İşletmenin gelecek dönemlerdeki muhtemel gelir ve kârı tanımaması ve finansal bilgi kullanıcılarının da başka kaynaklardan bu bilgiye ulaşması durumunda yine işletmenin finansal tablolarındaki görünümü ile piyasadaki görünümü birbirinden farklı olacaktır. Bu farklılığın nedeni de yatırımcıların gelecekteki iyi haberleri şimdiden alıp satmasıdır.¹²

İşletmenin finansal tabloları ile piyasadaki görünümünün birbirinden farklı olması eğer muhtemel gider ve zararların

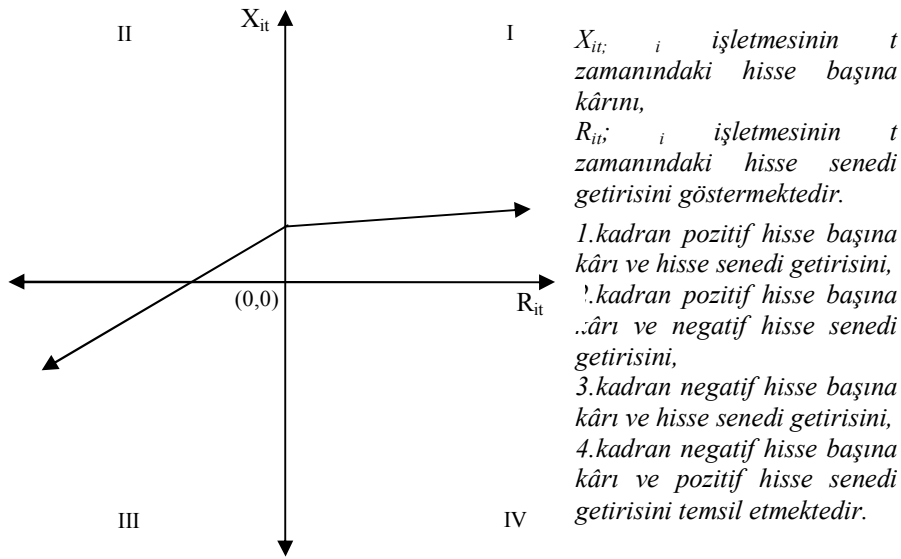
¹¹ Sudipta BASU, *a.g.e.*, s.12

¹² Sudipta BASU, *a.g.e.*, s.12

tanınmamasından kaynaklanıyor ise, bu istenir bir durum değildir. Fakat bu farklılık muhtemel gelir ve kârların tanınmamasından kaynaklanıyor ise, bu normal bir durum olarak değerlendirilir ve ihtiyatlılığa aykırı da değildir.

Bu doğrultuda piyasa tarafından işletmenin olumsuz değerlendirildiği yani negatif getirinin gerçekleştiği dönemlerde, hisse başına kâr ile hisse senedi getirisi arasında, pozitif getirinin gerçekleştiği dönemlere nazaran daha ciddi bir bağlantı olması gerekmektedir. Çünkü piyasanın işletmeyi olumsuz olarak değerlendirdiği bir dönemde aynı olumsuz görünümü işletme yönetiminin finansal tablolarında önceden göstermiş olması gerekmektedir.

İhtiyatlı bir işletmedeki Hisse Başına Kâr ile Hisse Senedi Getirisi arasındaki ilişki aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

Şekil 1. İhtiyatlı Bir İşletmedeki Hisse Başına Kâr ve Hisse Senedi Getirisi Bağlantısı

Kaynak: Sudipta BASU, a.g.e., s.12

Negatif getirinin geldiği (2. ve 3. kadranda) bölgelerdeki bağımsız değişkenin eğimi, pozitif getirinin geldiği (1.kadranda) bölgedeki eğimden daha yüksektir. Bunun nedeni ise ihtiyatlı bir

işletmede negatif getirinin olduğu dönemlerde muhtemel gider ve zararların, gelir ve kâra nazaran çok daha hızlı tanınmasından kaynaklanmadır. Şu anki muhtemel gelir ve kârlarda gelecek dönemlerde tahakkuk ettiğinde tanınacaktır.¹³

Bu asimetrik bakış açısından yola çıkarak söz konusu işletmelerin ihtiyatlı olup olmadığını test edebilmek amacıyla işletmelerin ulaşılabilen son sekiz yıllık yatay kesitsel verileri bir araya getirilmiştir. İhtiyatlılık düzeyinin tespitine yönelik olarak da aşağıdaki regresyon modeli kullanılmıştır.¹⁴

$$\frac{X}{P_{t-1}} = \alpha_0 + \alpha_1 DR + \beta_1 R + \beta_2 R * DR + \varepsilon \quad \#$$

X: Cari dönemin hisse başına kârı,

P_{t-1}: Önceki dönem hisse senedi kapanış fiyatı,

R: $\frac{\text{Hisse senedi getirisi}}{\text{Önceki dönem hisse senedi kapanış fiyatı}}$

DR: Kukla değişkeni. Negatif getirinin geldiği dönemlerde 1 diğer hallerde 0 olmaktadır. Dönemleri birbirinden ayırmak için kullanılır,

*β₂*DR*: Etkileşim değişkeni. Negatif getirinin geldiği dönemlerde yatırımcı tepkisi açısından bir farkın olup olmadığı tespit etmek için kullanılır,

ε: Hata terimi

Değişen varyans sorunuyla karşılaşmamak için hisse başına kâr ve hisse senedi getirisi önceki dönem hisse senedi kapanış fiyatına oranlanmıştır. Çalışmada bu noktadan sonra hbk ve hsg ile kastedilen şey budur.

Yukarıdaki regresyonda β_1 katsayısı, pozitif getirinin geldiği dönemlerde, HBK ile HSG arasındaki ilişkiyi göstermektedir. $(\beta_1 + \beta_2)$ katsayıları ise kötü haberin geldiği dönemlerdeki HBK ile HSG arasındaki ilişkiyi göstermektedir. İhtiyatlılık, $(\beta_1 + \beta_2) > \beta_1$ diğer bir ifadeyle $\beta_2 > 0$ olmasını gerektirmektedir. β_2 katsayısı asimetrik uygunluk katsayısı olarak adlandırılmaktadır. Aynı zamanda bu katsayının sıfırdan anlamlı bir şekilde farklı olması da

¹³ Sudipta BASU, *a.g.e.*, s.12

¹⁴ Ananth SEETHARAMAN, Bin SRINIDHI, Zane L. SWANSON, “An Empirical Assessment of the Effect of the Legal Environment on Accounting Conservatism”, *American Accounting Association 2006 Annual Meeting*, Washington, 2006, s.10

beklenmektedir. Bu ihtiyatlılığın varlığından bahsedebilmek için karşılanması gereken ilk kriterdir.¹⁵

Diğer bir ifadeyle pozitif getirinin geldiği dönemlerde β_1 katsayısı veya kötü haberin gerçekleştiği dönemlerde $(\beta_1 + \beta_2)$ katsayıları 1, sabit değerlerde 0 olsaydı HBK, HSG ile eşdeğer olacaktı.¹⁶

İkinci kriter ise, pozitif-negatif getiri ayırımına gidilerek iki yeni veri demeti oluşturulmalı ve yukarıdaki regresyon modeline göre açıklama oranlarına bakılmalıdır. Negatif getirinin gerçekleştiği dönemlerden oluşan veri demetinde model anlamlı olmalı ve açıklama oranının diğerine nazaran daha fazla olması gerekmektedir.¹⁷

Uygulama esnasında;

- Pozitif-negatif getiri ayırımı yapılırken piyasanın işletmeyi nasıl değerlediğine bakılmaktadır. Bu noktada işletmenin gerçek piyasa performansını dikkate alarak pozitif, negatif haber ayırımını yapabilmek amacıyla enflasyon sonrası (üfe) hisse senedi getirisine bakılmıştır.
- Aşırı uç değerler veri demetinden çıkarılmıştır.
- Her denklem için ayrı ayrı regresyon varsayımları yani hata terimlerinin normal dağılımı Jargue-Bera normallik testiyle, otokorelasyon varlığı Durbin-Watson istatistiğiyle ve değişen varyansın varlığı da White heteroskedasticity testiyle test edilmiştir.
- Güven aralığı % 95 olarak kabul edilmiştir.

¹⁵ Sugata ROYCHOWDHURY, Ross L. WATTS, “Asymmetric Timeliness of Earnings, Market to Book and Conservatism in Financial Reporting”, *MIT Sloan Research Paper*, No. 4550-05, Cambridge, 2006, s.17

¹⁶ Irene JINDRICOVSKA, Daniel L. KUO, “Asymmetric Timeliness of Earnings in the Czech Market”, *School of Management and Business Research Paper*, No: 2002-3, Wales Aberystwyth Üniversitesi, 2002, s.16

¹⁷ Jinhan PAE, “The Implications of Accounting Conservatism for the Relation Between Earnings and Stock Returns”, *Journal of Business & Economics Research*, Clute Institute for Academic Research, Cilt:6, Sayı:12, 2008, s.55

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

Ulusal 100 içindeki sınai işletmelerin son sekiz yıllık verileri yıl bazında bir araya getirilerek 8 ayrı veri demeti oluşturulmuş ve sonuçlara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1. Regresyon Analiz Dökümleri

2		<i>katsayı</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>modelde</i>	
0	α_0	0,05	0,88	0,38	<i>n</i>	46
0	α_1	0,03	0,45	0,65	Düz. R^2	0,13
7	β_1	0,17	2,29	0,02	F-istatistiği (<i>p</i>)	0,02
	β_2	-0,008	-0,02	0,98		
2		<i>katsayı</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>modelde</i>	
0	α_0	0,02	0,55	0,58	<i>n</i>	44
0	α_1	0,08	1,32	0,19	Düz. R^2	0,45
6	β_1	0,26	3,48	0,001	F-istatistiği (<i>p</i>)	0,001
	β_2	0,15	1,02	0,30		
2		<i>katsayı</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>modelde</i>	
0	α_0	-0,005	-0,19	0,84	<i>n</i>	39
0	α_1	0,06	0,99	0,32	Düz. R^2	0,56
5	β_1	0,19	5,66	0,001	F-istatistiği (<i>p</i>)	0,001
	β_2	1,31	1,63	0,11		
2		<i>katsayı</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>modelde</i>	
0	α_0	0,14	3,11	0,003	<i>n</i>	41
0	α_1	-0,09	-1,41	0,16	Düz. R^2	0,26
0	β_1	0,14	2,48	0,01	F-istatistiği (<i>p</i>)	0,002
4	β_2	0,002	0,00	0,99		
2		<i>katsayı</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>modelde</i>	
0	α_0	0,06	1,03	0,30	<i>n</i>	40
0	α_1	-0,02	-0,30	0,76	Düz. R^2	0,21
3	β_1	0,15	2,44	0,01	F-istatistiği (<i>p</i>)	0,009
	β_2	1,13	1,50	0,14		
2		<i>katsayı</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>modelde</i>	
0	α_0	0,46	0,71	0,48	<i>n</i>	35
0	α_1	-0,31	-0,47	0,63	Düz. R^2	0,07
2	β_1	-0,66	-0,41	0,67	F-istatistiği (<i>p</i>)	0,15
	β_2	0,98	0,61	0,54		
2		<i>katsayı</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>modelde</i>	
0	α_0	-0,09	-0,28	0,77	<i>n</i>	35
0	α_1	-0,03	-0,11	0,90	Düz. R^2	0,17
1	β_1	0,25	1,15	0,25	F-istatistiği (<i>p</i>)	0,02
	β_2	0,10	0,35	0,72		
2		<i>katsayı</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>modelde</i>	
0	α_0	0,08	7,39	0,001	<i>n</i>	34

0	α_1^*				Düz. R^2	0,09
0	β_1	0,05	2,10	0,04	F-istatistiği (p)	0,04
	β_2^*					

*Negatif gözlem sayısı yeterli olmadığından hesaplanamamıştır.

Yapılan analiz neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- β_2 katsayısının % 5 düzeyinde anlamlı olduğu yıl görülmemektedir. Birinci kriter karşılanmadığı için ikinci kritere bakmaya gerek yoktur. Bu da söz konusu işletmelerin ihtiyatlı bir yapıya sahip olmadığını göstermektedir. Yani hisse senedi getirisinin negatif olduğu durumlarda, piyasa tarafından belirlenen bu olumsuz görünümün, işletme tarafından hazırlanan mali tablolarda görülemediği tespit edilmiştir.
- Hisse senedi getirisinin negatif olduğu durumlarda uyum gözlenemezken pozitif olduğu durumlarda, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 yıllarında bu uyum görülmektedir. β_1 katsayısının söz konusu yıllarda % 5 düzeyinde anlamlıdır. Özellikle 2005 yılında modelin açıklama oranı % 56'ya kadar çıkmaktadır.
- Negatif getirinin olduğu durumlarda değil de pozitif getirinin olduğu durumlar da bir uyumun söz konusu olması yatırımcıların işler yolunda iken mali tabloları dikkate aldıklarını, işler yolunda gitmediğinde ise başka kriterler doğrultusunda karar verdiklerini göstermektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde işletmeler, durumlarını olduğunda iyi göstermek amacıyla ihtiyatlılığı göz ardı ederek gelir ve kârı olduğundan çok, gider ve zararı da olduğunda az göstererek çeşitli manipülatif uygulamalar sergilemektedirler. Bu uygulamalar işletmelerin dönem kârını arttırıcı özelliğe sahip olup finansal bilgi kullanıcılarını yanıltmak amacı taşımaktadır. Bu durum, aynı zamanda kasıt unsuru taşıdığı için hile olarak da değerlendirilebilir.

İhtiyatlılığa aykırı bu uygulamalar, kurumsal yönetim kalitesinin yüksek olmasını amaçlayan işletmelerin başvurmaması gereken uygulamalardır.

Bu bağlamda yapılan çalışmada Ulusal 100’de yer alan sınıf işletmelerinin ihtiyatlı olup olmadıkları araştırılmış ve son sekiz yılda ihtiyatlı uygulamaların hakim olduğu herhangi bir yıl görülmemiştir.

Gözlemlenen bu tablonun düzeltilebilmesi amacıyla piyasanın daha istikrarlı ve güvenilir bir yapıya kavuşması sağlamak öncelikli amaç olmalıdır. Bu çabalar özellikle sermaye maliyetinin azalmasına ve sermayenin tabana yayılmasına olanak sağlayacaktır.

Söz konusu güvenin artırılması noktasında ise finansal raporlama standartlarının ve kurumsal yönetim anlayışının dolayısıyla ihtiyatlılık kavramının doğru algılanması ve uygulanması için bugüne dek yapılan çabalar artırılarak devam ettirilmelidir. İhtiyatlılık kavramının doğru algılanması ve uygulanması sağlamak amacıyla bundan sonraki süreçte ise şu önerilerin dikkate alınması faydalı olacaktır.

- Henüz bağlayıcı bir nitelik taşımayan kurumsal yönetim ilkelerinin önümüzdeki dönemlerde işletmeler açısından uyulması zorunlu hale getirilmesi,
- Finansal tablolarını sağlıklı ve güvenilir bir şekilde hazırlamayan işletme yöneticileri veya işletmeler hakkında açılacak davaların hızlı ve adil şekilde sonuçlanmasını sağlayacak bir sistemin oluşturulması,
- Finansal piyasalarda var olan karmaşık yapı nedeniyle düzenleyici kurumlar arasındaki işbirliğinin artırılması ve piyasanın daha iyi işleminin sağlanması,
- Yatırımcıların, finansal raporlama standartlarına ve kurumsal yönetim ilkelerine uymayan işletmelere yatırım yapmanın riski ve faydalarını ayırt edebilecek bir bilgi düzeyine ulaşmalarının sağlanması,
- Üretilen bilginin kalitesini etkileyen bağımsız denetimin de etkin bir şekilde denetime tabi tutulması,
- Yine üretilen bilginin kalitesini etkileyen iç denetim sisteminin etkinliğinin artırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

BASU Sudipta, “The Conservatism Principle and The Asymmetric Timeliness of Earnings”, *Journal of Accounting and Economics*, Sayı 24, 1997, ss.3-37

CHANDRA Uday, WASLEY Charles, WAYMIRE Gregory, “Income Conservatism in the U.S. Technology Sector”, *Rochester Üniversitesi Working Paper*, No: FR 04-01, 2004

GIVOLY Dan, HAYN Carla, “The Changing Time-Series Properties of Earnings, Cash Flows and Accruals: Has Financial Reporting Become More Conservative?”, *Journal of Accounting and Economics*, Sayı: 29, 2000, ss.287-320

JINDRICOVSKA Irene, KUO Daniel L., “Asymmetric Timeliness of Earnings in the Czech Market”, *School of Management and Business Research Paper*, No: 2002–3, Wales Aberystwyth Üniversitesi, 2002

LIN Z. Jun, CHEN Feng, “Applicability of the Conservatism in China: Empirical Evidence”, *The International Journal of Accounting*, Sayı:34, No:4, 1999, ss.517-537

PAE Jinhan, THORNTON Dan, WELKER Michael, “The Link Between Earnings Conservatism and Balance Sheet Conservatism”, *Queen’s Üniversitesi Working Paper*, 2004

PAE Jinhan, “The Implications of Accounting Conservatism for the Relation Between Earnings and Stock Returns”, *Journal of Business & Economics Research*, Clute Institute for Academic Research, Sayı:6, No:12, 2008, ss.55-68

ROYCHOWDHURY Sugata, WATTS Ross L., “Asymmetric Timeliness of Earnings, Market to Book and Conservatism in Financial Reporting”, *MIT Sloan Research Paper*, No. 4550-05, Cambridge, 2006

SEETHARAMAN Ananth, SRINIDHI Bin, SWANSON Zane L., “An Empirical Assessment of the Effect of the Legal Environment on Accounting Conservatism”, *American Accounting Association 2006 Annual Meeting*, Washington, D.C., 2006

STERLING Robert R., “The Theory of Measurement of Enterprise Income”, *Lawrance, Kansas Üniversitesi Yayınları*, Kansas, 1970

WATTS Ross L., “Conservatism in Accounting”, *Simon School of Business Working Paper*, Sayı: FR 02-21, 2002

WATTS Ross L., “Conservatism in Accounting Part II: Evidence and Research Opportunities”, *Accounting Horizons*, Sayı: 17, No:4, Aralık, 2003, ss.287-301

“Yeni TTK Tasarısı”, [www.tbmm.gov.tr/komisyon/ticaret_kanunu_tasarisi .htm](http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/ticaret_kanunu_tasarisi.htm), 19.02.2009